

Agnieszka Fluda-Krokos

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Sprawozdanie z konferencji Rozwój kompetencji pracowników bibliotek pedagogicznych w zakresie wspomagania pracy szkoły (Warszawa, 10-12 października 2013 r.)¹

W 2012 r. w Polsce istniało 318 bibliotek pedagogicznych², których zadania określało *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 kwietnia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych*³. Zgodnie z nowym aktem prawnym — *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych*⁴, zadania tychże placówek zostały poszerzone, a ich rola w funkcjonowaniu systemu edukacji zwiększona.

W związku ze zmianami rozporządzenia w dniach 10-12 października 2013 r. odbyła się w Warszawie konferencja *Rozwój kompetencji pracowników bibliotek pedagogicznych w zakresie wspomagania pracy szkoły* zorganizowana przez Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Trzydniowe spotkanie w Warszawie, w którym wzięli udział pracownicy bibliotek pedagogicznych z całego kraju, miało na celu przedstawienie nowych zadań, jakie postawiono przed ich placówkami. Uczestników przywitała Marlena Fałkowska (wicedyrektor ORE), funkcję koordynator pełniła Marianna Hajdukiewicz (ORE, koordynator projektu *System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganiu szkół*).

¹ Konferencja zorganizowana w ramach funduszy Unii Europejskiej *Kapitał ludzki. Narodowa Strategia Spójności*, projekt: System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganiu szkół przez Ośrodek Rozwoju Edukacji.

² Liczba ta w ostatnich latach była zmienna, w ostatnich latach jednak sukcesywnie maleje: 2003 - 346, 2005 - 344, 2007 - 338, 2009 - 331, 2011 - 327, 2012 - 318.

³ Dz. U. 2003, Nr 89, poz. 824.

⁴ Dz. U. 2013, Nr 0, poz. 369.

Wystąpienia prelegentów rozpoczęła Anna Krawczuk (Biblioteka Pedagogiczna w Białymstoku) prezentując temat *Biblioteki pedagogiczne i ich zasoby w kontekście nowych zadań*. Dzieląc składowe funkcjonowanie bibliotek pedagogicznych na dwa czynniki – zasoby (ludzkie, rzeczowe, finansowe, informacyjne) oraz cel, autorka przedstawiła dane statystyczne dotyczące omawianych placówek. I tak z końcem 2011 r. dysponowały one 14 629 889 jednostkami zasobów bibliotecznych, 4003 komputerami, miały 896 856 zarejestrowanych użytkowników (z czego prawie % to klienci aktywni), zorganizowały 7741 imprez dla korzystających i zatrudniały 1700 pracowników. Omówiła także najważniejsze działania bibliotek mające na celu wsparcie szkół i placówek – gromadzenie i udostępnianie zbiorów, udzielania szkołom i placówkom informacji edukacyjnej, umożliwienie dostępu do uporządkowanego zasobu źródeł wiedzy i informacji, tworzenie zasobów cyfrowych i elektronicznych oraz szkolenia dla nauczycieli i uczniów (wyszukiwanie, analiza i selekcja informacji; wykorzystanie TIK⁵ w edukacji / technologii Web 2.0; nabywanie umiejętności korzystania z platform edukacyjnych, Otwartych Zasobów Edukacyjnych, terapeutycznej funkcji książki).

W drugim wystąpieniu – *Nowe zadania czy adaptacja realizowanych działań edukacyjnych – przykłady dobrych praktyk*, autorka, Elżbieta Mieczkowska (Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna w Elblągu) wskazała obszary działań bibliotek pedagogicznych, dzieląc je na kontynuowane, wynikające z podstawowych funkcji placówek, oraz nowe, wprowadzone przez rozporządzenie z 28 lutego 2013 r. W jego wyniku biblioteki pedagogiczne mają także prowadzić prace polegające na organizowaniu i prowadzeniu wspomagania pracy szkół i placówek oświatowych w realizacji ich celów dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, diagnozowaniu ich potrzeb i ustalaniu programów ich zaspokajania oraz organizowaniu i koordynowaniu sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli. Dla poparcia przyjętych już rozwiązań i aktywności w tym zakresie prelegentka wymieniła przykłady *best practice* realizowanych przez biblioteki, m.in. zespoły kształceniowe, działalność instruktazową, lekcje biblioteczne, różne metody pracy z czytelnikami oraz kursy e-learningowe⁶. Wskazała także trzy biblioteki pedagogiczne, które włączyły się w aktywność sieciową. Są to: Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu, Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna w Elblągu oraz Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna w Olsztynie. Podsumowując, autorka wymieniła wyzwania, jakie czekają biblioteki funkcjonujące zgodnie z najnowszymi przepisami, a wśród nich m.in. doskonalenie kadry, zmiany organizacyjne, tworzenie nowej oferty, budowanie sieci współpracy.

⁵ Technologie informacyjno-komunikacyjne.

⁶ Kursy prowadzą obecnie m.in. Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna w Elblągu, Centrum Edukacji w Białymstoku, Biblioteka Pedagogiczna, Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie, Biblioteka Pedagogiczna w Siedlcach, Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu.

Z kolei referat *Rola i zadania bibliotek pedagogicznych w świetle zmian w prawie oświatowym* autorstwa Jolanty Wach (Wydział Doskonalenia Nauczycieli Departamentu Jakości Edukacji w Ministerstwie Edukacji Narodowej) w sposób szczegółowy omawiał wynikające ze wspomnianego już rozporządzenia z 28 lutego 2013 r. zasady działania tychże placówek. Uszczegółowiono w nim rodzaj gromadzonych materiałów, dodając do wymienionych w poprzednim akcie prawnym trzy grupy: 1) *materiały informacyjne o kierunkach realizacji przez kuratorów oświaty polityki oświatowej państwa, ustalanych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania zgodnie z art. 35 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz o wprowadzanych zmianach w systemie oświaty*; 2) *materiały, w tym literaturę przedmiotu, stanowiące wsparcie szkół i placówek w realizacji ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, w zakresie określonym w ust. 3 pkt 2-5*; 3) *materiały, w tym literaturę przedmiotu, dotyczące problematyki związanej z udzielaniem dzieciom i młodzieży*⁷. W zakresie organizowania i wspomagania szkół i bibliotek szkolnych szczególnie nacisk położono na zaplanowanie i przeprowadzenie w związku z potrzebami szkoły lub placówki działań mających na celu poprawę jakości ich pracy, w tym: diagnozowanie potrzeb (na podstawie wyników ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej, wyników sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych, kierunków polityki oświatowej państwa wyznaczonych przez Ministra Edukacji Narodowej), ustalenie działań zmierzających do ich zaspokojenia, zaplanowanie form wspomagania oraz ich realizacja, ewaluacja podjętych działań i ich efektów; a także organizowanie i prowadzenie sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli. Ponadto prelegentka, zgodnie z przyjętymi założeniami funkcjonowania bibliotek pedagogicznych w sieci, przywołała dwa inne rozporządzenia, dotyczące placówek mających wchodzić w jej skład: *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 listopada 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli*⁸ oraz *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych*⁹. Wystąpienie przedstawicielki MEN-u wywołało dyskusję i liczne pytania, między innymi o finansowanie nowych zadań.

Czwarta prelegentka – Dorota Czerwonka (ORE) – przedstawiła referat *Wspomaganie pracy szkół oraz organizacja sieci współpracy i samokształcenia na podstawie założeń wypracowanych w projekcie „System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganiu szkół”*. Omawiając dwa główne wdrożone projekty – wymieniony, realizowany przez ORE, oraz konkursowy realizowany przez powiaty (*Działanie 3.5. Kompleksowe wspomaganie rozwoju szkół*,

⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych. Dz. U. 2013, Nr 0, poz. 369, s. 1.

⁸ Dz. U. 2012, poz. 1196.

⁹ Dz. U. 2013, poz. 199.

Priorytet III Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki), wskazała na wzajemne relacje i korelacje działań pilotażowych zaplanowanych na lata 2013-2015 — wykonanie rocznych planów wspomaganie i budowę sieci współpracy. Szczególną uwagę zwróciła na funkcję szkolnego organizatora rozwoju edukacji (SORE) oraz budowanie sieci współpracy i samokształcenia. Do zadań SORE należy konsultowanie, wspieranie, realizowanie planu wspomaganie szkół i przedszkoli. Z kolei praca w sieci, również posiadającej koordynatora, poza nawiązaniem kontaktów i współpracy, polegać ma przede wszystkim na dzieleniu się i nabywaniu nowych umiejętności i wiedzy, wspólnym wykonywaniu zadań i poszukiwaniu rozwiązań pojawiających się problemów. Pomocą w działalności sieci ma być specjalnie utworzona do tego celu platforma¹⁰. Podsumowując założenia teoretyczne, D. Czerwonka przedstawiła statystyki dotyczące realizacji powiatowych pilotażowych projektów konkursowych.

Ostatnim merytorycznym punktem dnia były warsztaty prowadzone w pięciu grupach przez wykwalifikowanych trenerów¹¹. W ich trakcie zwrócono szczególną uwagę na obawy, jakie niosą ze sobą zmiany wynikające z nowego rozporządzenia, dotyczącego działalności bibliotek pedagogicznych. Wynikiem pracy zespołów było wskazanie tego, co mamy jako placówki (np. potencjał pracowników, lokale, czytelników), co planujemy (zamiary, cele) oraz co jest przeszkodą w ich realizacji (najczęściej finanse).

Drugi dzień rozpoczęła prezentacja portalu *Scholaris: portal wiedzy dla nauczycieli*¹² przedstawiona przez Krzysztofa Nierojewskiego. Projekt utworzony i realizowany przez ORE, finansowany przez *Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet III, Działanie 3.3, Poddziałanie 3.3.3*, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego, jest także częścią programu *Cyfrowa Szkoła*¹³ realizowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Portal oferuje bogaty zasób materiałów edukacyjnych i metodycznych dla nauczycieli wszystkich szczebli edukacji, pogrupowanych w pięć zespołów: wychowanie przedszkolne, edukacja wczesnoszkolna, szkoła podstawowa 4-6, gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalne. Wśród ponad 26 000 materiałów¹⁴, do których dostęp jest bezpłatny,

¹⁰ *Doskon@lenie w sieci* [online], 2013 [dostęp: 2013-10-31]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.doskonaleniewsieci.pl>.

¹¹ Autorka opisała warsztaty grupy, w zajęciach której uczestniczyła, prowadzone przez Agnieszkę Borkowską, eksperta ORE ds. opracowania koncepcji szkoleń oraz przygotowania materiałów szkoleniowych, a także zapewnienia wsparcia merytorycznego realizatorowi szkoleń dla pracowników jednostek samorządów terytorialnych, odpowiedzialnych za sprawy oświatowe w ramach projektu systemowego *Doskonalenie strategii zarządzania oświatą na poziomie regionalnym i lokalnym* współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego, realizowanego przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Warszawskim, w ramach *Priorytetu III, Działania 3.1, Poddziałania 3.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013*.

¹² *Scholaris* [online], 2013 [dostęp: 2013-10-31]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.scholaris.pl>.

¹³ *Cyfrowa Szkoła* [on-line], 2013 [dostęp: 2013-10-31]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.cyfrowa.szkoła.men.gov.pl/>.

¹⁴ Dane z 31 października 2013 r.

znajdują się m.in. filmy, lektury, scenariusze lekcji, karty pracy, pomoce dydaktyczne, animacje, gry dydaktyczne.

Po wystąpieniu K. Nierojewskiego głos zabrała Joanna Soćko (ORE) z tematem *Zacznijmy od diagnozy... – zadania pracowników bibliotek odpowiedzialnych za wspomaganie pracy szkół i placówek oświatowych*. Do podstawowych zadań zaliczyła diagnozowanie, planowanie, monitorowanie i ewaluację, które powinny przynieść wymierne efekty w postaci wskazywania potrzeb i ich zaspokajania.

Kolejnym punktem spotkania były drugie warsztaty – *Nowe zadania pracowników bibliotek pedagogicznych a ich rozwój zawodowy*, w trakcie których zastanawiano się nad przekonaniem pracowników do koniecznych zmian. Stosując różne techniki pracy, wskazywano etapy przechodzenia przez zmianę oraz mechanizmy pozwalające przejść przez każdy z nich.

Po przerwie obiadowej uczestnicy wysłuchali drugiego wystąpienia D. Czerwunki, przedstawiającej tym razem temat *Spotkajmy się w sieci – zadania pracowników moderujących prace sieci współpracy i samokształcenia*. Autorka, wprowadzając w tematykę cytatem z *Rozporządzenia z 28 lutego 2013 r.*: „Wspomaganie, (...) polega na: organizowaniu i prowadzeniu sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli, którzy w zorganizowany sposób współpracują ze sobą w celu doskonalenia swojej pracy, w szczególności przez wymianę doświadczeń”¹⁵ ukazała istotę pracy w sieci, czyli sieciowania: nawiązanie kontaktów, wymiana poglądów, dostęp do informacji, współpraca i współdziałanie ułatwiające dochodzenie do oczekiwanych rezultatów. Jako cele tych działań podała: poszerzenie kompetencji uczestników, nawiązywanie kontaktów i podjęcie współpracy, zespołowe poszukiwanie rozwiązań, wspólne wykonywanie zadań, dzielenie się wiedzą i umiejętnościami, nabywanie nowych umiejętności i wiedzy. Wskazała także formalne i organizacyjne zagadnienia funkcjonowania sieci / w sieci (diagnoza, regulamin, kontrakt, karta zgłoszenia, koordynator, spotkania, wykorzystanie platformy informatycznej, ewaluacja itp.). Swoje wystąpienie autorka zakończyła przedstawieniem analizy SWOT sieci jako formy doskonalenia nauczycieli oraz wymienieniem trzech warunków, jakie powinny zaistnieć, by rozwinęła się sieć: zdolność członków do zaakceptowania pewnej dozy chaosu, zbieżność między potrzebami uczestników a zadaniami sieci i zaangażowanie uczestników¹⁶.

Dzień ten zakończyła druga część warsztatów poświęconych nowym zadaniom pracowników bibliotek pedagogicznych i ich rozwojowi zawodowemu. Efektem pracy w grupach było wskazanie kompetencji, jakie powinna posiadać osoba wspomagająca na etapach diagnozy, planowania, działania i oceny efektów, oraz w jaki sposób można te kompetencje wykształcić i wspierać.

¹⁵ Dz. U. 2013, nr 0, poz. 369, s. 2.

¹⁶ Na podstawie: Elsner D., *Sieci jako nowy typ organizacji*. In: Elsner D. (red.), *Sieci współpracy i samokształcenia: teoria i praktyka*, Warszawa, 2013.

W ostatnim dniu uczestnicy konferencji wysłuchali wykładu Hanny Batrowskiej (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) pt. *Kompetencje bibliotekarza w zakresie wychowania do informacji*. Prelegentka, przedstawiając zagadnienia związane z *information literacy*, omówiła obszary zainteresowania pedagogiki informacyjnej — kształcenie ustawiczne, samodoskonalenie, samouctwo informacyjne, rozwój osobowości, samowychowanie, wychowanie informacyjne jednostki, kształcenie dojrzałości informacyjnej. Z kolei wskazując profil dojrzałego informacyjnie człowieka, wymieniła jego cechy: wiedza, kompetencje informacyjne, biegłość w stosowaniu nowoczesnych technologii informatyczno-komunikacyjnych, system aksjologiczny oparty na wartościach humanistycznych, etyczne podejście do korzystania z informacji i zarządzania nią oraz umiejętność racjonalnego funkcjonowania w cywilizacji technologicznej. W wystąpieniu zadania bibliotekarzy w procesie wychowania do informacji podzielone zostały na trzy główne grupy: 1) zadania edukacyjne związane z realizacją procesu informacyjnego (potrzeba, selekcja, wyszukiwanie, gromadzenie, ocena, opracowanie, wykorzystanie, udostępnienie), 2) zadania edukacyjne związane z funkcjonowaniem w różnych obszarach kultury informacyjnej (samokształcenie, kompetencje medialne, komunikacyjne, czytelnicze, umiejętności techniczne), 3) zadania edukacyjne dotyczące aspektu kulturowego alfabetyzacji informacyjnej i wychowania do informacji (świadomość informacyjna, etyka korzystania z informacji, postawy wobec informacji, zachowania użytkowników, kultura osobista).

Ostatnim punktem spotkania były warsztaty *Planowanie działań w zakresie nowych zadań z wykorzystaniem posiadanych zasobów*. Zadaniem uczestników było stworzenie planu działań mających na celu przygotowanie placówki do sprawnego funkcjonowania w sieci. Lata 2012-2015 to czas na wdrożenie i doskonalenie współpracy sieciowej. Od roku 2016 r. współpraca i samokształcenie w ramach sieci będą obligatoryjne dla wszystkich placówek oświatowych (bibliotek pedagogicznych, poradni psychologiczno-pedagogicznych i placówek doskonalenia nauczycieli).

Podsumowanie konferencji w opiniach uczestników przyniosło pozytywny odbiór spotkania zorganizowanego przez ORE. Jednogłośnie stwierdzono, że szkolenia tego typu są bardzo cenne i niezbędne do prawidłowego wdrożenia nowych obowiązków stawianych bibliotekom pedagogicznym. Odgrywają także bardzo ważną rolę integrującą środowisko tychże placówek.

Informacja o autorze:

dr Agnieszka Fluda-Krokos — adiunkt w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, tel. (012) 662 61 70, e-mail: a.fluda_krokos@interia.pl.